

UNIVERSITY GOCE DELCEV – STIP
FACULTY OF LAW

STUDENT'S
SOCIAL
SCIENCE
JOURNAL

YEAR 2018, ISSUE NUMBER 5

**GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF LAW**

ISSN 2545-4021

**STUDENT'S
SOCIAL
SCIENCE
JOURNAL**

ISSUE 5

VOLUME IV

YEAR 2018

STUDENT'S SOCIAL SCIENCE JOURNAL
FACULTY OF LAW
UNIVERSITY GOCE DELCEV – STIP

Year 2018, Issue Number 5
ISSN 2545-4021

Publisher:

prof. Jovan Ananiev, Ph.D

Editorial Board

prof. Blažo Boev, Ph.D
prof. Liljana Gudeva – Koleva, Ph.D
Risto Kostruranov, LL.M
prof. Jovan Ananiev, Ph.D
Ass. Prof. Ana Nikodinovska Krstevska, Ph.D

International Editorial Board

Ivan Ilic

Faculty of Law, University in Nis, Serbia

Agim Nuhii

Faculty of Law, State University of Tetovo, Macedonia

Dunja Duić

Faculty of Law in Osijek, Croatia

Olga Koshevaliska

Assistant professor at the Faculty of Law
Goce Delchev University in Shtip, Macedonia

Elena Maksimova

Teaching assistant at the Faculty of Law,
Goce Delchev University in Shtip, Macedonia

Ana Nikodinovska Krstevska

Assistant professor at Faculty of Law,
Goce Delcev University in Shtip, Macedonia

Olga Sidenko

Senior lecturer in political science at Voronezh state University,

Lecturer at Voronezh State University, Russia

Dimitar Apasiev

Assistant professor at the Faculty of Law,
University Goce Delcev – Shtip, Macedonia

Andon Majhoshev

Assistant professor at the Faculty of Law,
University Goce Delcev – Shtip, Macedonia

Darya Schegllova,

Senior lecturer in political science at Voronezh state University,

Lecturer at Voronezh State University, Russia

Boryana Aleksandrova

Sofia University "St. Kliment Ohridski", Bulgaria;

Faculty of Law, Department for International Law and International Relations, Bulgaria

Giorgia Bevilacqua

National Research Council, Institute for Research on Innovation and Services for
Development⁴, Italy

Nives Mazur Kumrić

Faculty of Law, University of Liège, Belgium

Editorial Staff

Ass. Prof. Ana Nikodinovska Krstevska, Ph. D

Ass. Elena Maksimova, LL.M.

Elena Trajkovska, Student

Kire Ivanov, Student

Editor in chief

Ass. Prof. Ana Nikodinovska Krstevska, Ph. D

Language editor

Vesna Ristova

(Macedonian language)

Technical editor

Slave Dimitrov

Address of the Editorial office

University Goce Delcev – Stip

Faculty of Law

ul. "Krste Misirkov" 10-A, P.O. BOX 201

P.O. Box 201, 2000 Stip

Republic of Macedonia

СОДРЖИНА

БОЖИНОВА Анита

Примената на современите политички теории во делови од
статутите на некои од политичките партии во Р. Македонија5

ЃУРОВА Даниела

Современ синдикализам: проблеми и тенденции13

ДОНЕВА Наташа

Еволуцијата на казненото право низ призмата на историските рамки25

ДОНЕВА Наташа, КОЦЕВА Анастасија

Продор на современиот концепт за сурогатство низ
државната легислатива39

КИТАНОВСКА Росана

Справување со криминалот од омраза во македонското општество49

КИЦЕВ Марјан

Социолошки поим за јавниот ред и мир63

МИЛЕВ Благој

Влијанието на изборниот колегиум врз претседателските избори во САД71

МИЦЕВСКА Каролина

Социјалните медиуми - важен фактор за комуникацијата
и јавното мислење83

НЕДКОВ Даниел

Физичка и душевна болка како видови на нематеријална штета91

ПЕТРОВСКИ Филип

Авторски права и нивната заштита99

СТАМЕНКОВСКА Марина

Органите и интерната комуникацијата во единиците на
локалната самоуправа109

ТАСЕВ Лазар

Правата на обвинетиот119

ТРАЈКОВСКА Елена, ИВАНОВ Кире, СПИРОВА Христина

Студентските права наспроти студентската реалност129

СПРАВУВАЊЕ СО КРИМИНАЛОТ ОД ОМРАЗА ВО МАКЕДОНСКОТО ОПШТЕСТВО

Апстракт: Криминалот од омраза претставува новина во нашето кривично законодавство, но не и како нова појава која своите корени ги влече уште од римското право. Самата историја дава мошне голем број примери од криминалот од омраза: страдањето на Евреите, Ромите и Словените во текот на Втората светска војна, како и страдањето на Афроамериканците во САД во средината на минатиот век. Важно е да се нагласи дека овие криминални дејствија не се поттикнати од однесувањето на жртвите туку од особини кои се вградени во самите нив. Криминалот од омраза се заснова на предрасуди и тој може да се појави насекаде. Ниту едно општество не е имуно од криминогени дејствија предизвикани од предрасуди и нетолеранција. Криминалот од омраза го сочинуваат два елемента, најпрвин делото мора да биде квалификувано како кривично дело во Кривичниот законик и мотивот за извршување на делото мора да биде засновано на одредена предрасуда. За да се квалификува делото како криминал од омраза не е задолжително сторителот да чувствува омраза спрема, доволно е мотивот за извршување на делото да се заснова на предрасуда. Криминалот од омраза може да доведе до различни последици како што се: вербален напад на поединец или група, оштетување на имот, физичко насилство и убиство. Повелбата за фундаменталните права на Европската Унија од 2000 година, односно членовите 1, 10, 21 и 47 гарантираат право на човечко достоинство, слобода на мислење и изразување, религија, недискриминација како и правото на правни лекови и фер судење.

Клучни зборови: *криминал од омраза, насилство, нетолеранција.*

DEALING WITH HATE CRIME IN MACEDONIAN SOCIETY

Abstract: Hate crime is new to our criminal law, but this is not a new phenomenon and its roots can be seen in the Roman law. The history itself gives many examples of hate crimes: the suffering of Jews, Roma and Slavs during the Second World War, as the suffering of African-American people in the United States in the middle of the last century. It is important to emphasize that these crimes are not authorized by the behavior of the victims, rather than their inherent characteristics. Hate crime is based on prejudice and can occur everywhere. No society is immune to the crimes caused by prejudice and intolerance. Hate crime consists of two elements, firstly the act must be recognized as a crime in the Criminal Code, and the motive for that act must be based on a particular prejudice or bias. To qualify crime as a hate crime it does not necessarily mean that a perpetrator feels hatred against the victim, it is enough that the motive is based on prejudice. Hate crime leads to various consequences, such as a verbal attack on an individual or group, property damage, physical violence and murder. The Charter of Fundamental Rights of the European Union from 2000, in its Articles 1, 10, 21 and 47 guarantees the rights of human dignity, freedom of opinion and expression, religion, non-discrimination and the right to effective remedies and fair trial.

Key words: hate crime, violence, intolerance

ВОВЕД

Криминалот од омраза се заснова на предрасуди. Поединечните појави на криминал од омраза во себе го носат зачетокот на потенцијални конфликти, затоа што можат да ескалираат и во однос на бројот на засегнати лица и во однос на интензитетот на насилството. Република Македонија е мултикултурно, мултинационално, мултиконфесионално плуралистичко општество, чијашто европска перспектива и севкупен развој директно зависат од постоењето на висок степен на социјална стабилност, толеранција, недискриминација и почитувањето на човековите слободи и права и нивната еднаквост. Втемелена врз богато историско наследство на толеранција, но и врз негативни искуства на екстремни облици на национализам, шовинизам, национална и верска нетрпеливост, отворени непријателства, па и вооружен конфликт (2001 година), својата европска ориентација Република Македонија може да ја оствари со развивање на конзистентен правен концепт на делата на омраза и на говорот на омраза, како и со доследна примена на таквиот правен концепт.

Меѓутоа не сите злосторства кои се засновани на предрасуди претставуваат дела од криминал од омраза. Воените злосторства се кривични дела кој се извршени со мотив заснован на предрасуди. Со оглед на фактот дека воените злосторства претставуваат повреда на меѓународното право и ја засегаат вкупната меѓународна заедница, тие не се опфатени во категоријата на криминал од омраза. Најчесто, за воените злосторства судат меѓународни или специјални трибунали. Уште еден фактор според кој се разликуваат се состои од тоа што за одредени воени злосторства потребно е да се докаже посебна намера. За геноцидот, на пример, е потребно е да се докаже намерата за делумно или целосно уништување на групата која е предмет на нападот) што пак оди над докажувањето на предрасудите што е потребно за криминалот од омраза. За криминалот од омраза и кривичните дела мотивирани од предрасуди за да може да се реши на соодветен начин и да се правно и друштвено осуди нетолеранцијата и делувањето на основа на предрасуди, потребно е криминалот од омраза како таков да се препознава во кривичното законодавство. Кривичните дела кои се сторени од омраза обично се насочени спрема различни национални, етички и религиозни причини и припадници на определена група. Пријавувањето на криминалот од омраза е многу важно од повеќе причини. Најпрво да се пружи заштита на жртвата или да се користи со своите права и спречување на секаков вид на насилство.

Во кривичната постапка со цел да се спроведе делотворна истрага на криминалот од омраза и да се приберат податоци, полицијата мора да биде во состојба да го идентификува криминалот од омраза, притоа показателите за предрасуди се основната алатка за вршење на тоа. При распитот на сторителите треба да се истражи мотивот. Многу сторители го признаваат нивниот мотив бидејќи сметаат дека останатиот дел од заедницата го оправдува и одобрува нивното однесување. Прибирањето на податоци води до подобра информираност и овозможува соодветна распределба на ресурсите.

Криминалот од омраза често е придружен со вербални навреди или графити на местото на кривичното дело кој претставува суштински доказ за мотивот. Кога е докажано дека е сторено дело на криминал од омраза, казната треба да се зголеми како одраз на мотивот и потенцијалното влијание на казнивото дело врз вкупната заедница, а не само врз конкретната жртва, а во согласност со членот 39 став 5 од Кривичниот законик на Република Македонија. Во нашето кривично законодавство криминалот од омраза е регулирано во неколку членови.

Со Новелата на КЗ од 2009 година во одредбите за одмерување на казната (Општи правила за одмерување на казната) е пропишана нова околност што судот треба да ја има предвид при одмерувањето на казната (**чл. 39 ст. 5**): При одмерувањето на казната судот посебно ќе има предвид дали кривичното дело е сторено против лице или група на лица или имот, непосредно или посредно, поради неговото или нивното национално и социјално потекло, политичкото и верското убедување, имотната и општествената положба, полот, расата или бојата на кожата.¹

Академикот Владо Камбовски и судијката д-р Мирјана Лазарова - Трајковска во својот труд „Правна анализа на концептот на казненото дело на омраза и говорот на омраза“ истакнуваат дека казнените дела на омраза претставуваат мошне сложена општествена и криминална појава, која има низа специфичности во однос на другите облици на криминал. „Најпрвин, се разликуваат од другите според мотивот на сторителот, како субјективен елемент што им дава трансцендентален, преносен карактер: секое казнено дело може, но не мора да се појави како дело на омраза, зависно од тоа дали зад неговото извршување стои омразата, пристрасноста или дискриминацијата на жртвата како припадник на определена социјална група, токму во таквото нејзино својство.“²

1. Видови на инциденти на криминал од омраза

Сите категории на инциденти на криминал од омраза можат да се поделат на:

- **Предизвикување на национална, расна и верска омраза, раздор и нетрпеливост,**
- **Расна и друга дискриминација,**
- **Инцидент сторен поради статус на бегалец или мигрант,**
- **Инцидент сторен поради етничка припадност, државјанство или јазик,**
- **Инцидент сторен поради религиозна припадност или верско убедување,**
- **Инцидент сторен поради политичка припадност или политичко уверување,**
- **Инцидент сторен поради сексуална ориентација или родов идентитет,**
- **Инцидент сторен на спортски натпревар,**
- **Дела против лица со посебни потреби.**

1.1. Предизвикување на национална, расна и верска омраза, раздор и нетрпеливост

Обединетите нации не го дефинираат терминот „расизам“, меѓутоа тие го дефинираат терминот „расна дискриминација“. Во согласност со Меѓународната конвенција за елиминирање на сите форми на расна дискриминација на Обединетите нации, терминот „расна дискриминација“ би подразбирал какво било разликување, исклучување, ограничување, или претпочитување врз база на раса, боја на кожа, потекло, или национална или етничка припадност што ја има целта или ефектот да ги

¹ Член 39 став 5 од Кривичен законик на Република Македонија, Службен весник на Република Македонија број 37/96.

Криминалот од омраза зема замав: Доследна примена на законите, Академик.
<https://www.akademik.mk/kriminalot-od-omraza-zema-zamav-doslednata-primena-na-zakonite-kluchna-vo-borbata-so-subverzivniot-protses-i-pojava/>

² Акад. Камбовски Владо и д-р Мирјана Лазарова Трајковска. Правна анализа на концептот на казнено дело на омраза и говорот на омраза, Скопје – септември, (2012).

уништи или намали признавањето, уживањето или користењето, на еднакво рамниште, на човековите права и фундаментални слободи во политичкиот, економскиот, социјалниот, културниот или било кој друг домен од јавниот живот. Оваа дефиниција не прави разлика помеѓу дискриминација врз база на етничка припадност или раса, делумно бидејќи разликата помеѓу двете е сè уште дискутабилна меѓу антрополозите. На сличен начин, во Британското право изразот „расна група“ подразбира „секоја група на луѓе кои се одредени по однос на нивната раса, боја, националност (вклучувајќи и државјанство) или етничка или национална припадност“.

1.2. Расна и друга дискриминација

Терминот „расизам“ го опфаќа верувањето во расни разлики, што служи како оправдување за нееднаквото постапување (што некои го сметаат за „дискриминација“) со припадници на таа раса. Терминот честопати се користи во негативна конотација и е вообичаено поврзан со расна предрасуда, насилство, антипатија, дискриминација или угнетување, и може да има променливи или оспорени дефиниции. Како збор, терминот „расизам“ претставува идеологија, верување кое може да се опише со збор кој завршува на суфиксот –изам и кој се однесува на раса. Како што предлага етимологијата на самиот термин, тој се употребува релативно неодамна и како таков неговата дефиниција не е целосно утврдена.³

1.3 Инцидент сторен поради статус на бегалец или мигрант

Интеграцијата на новодојденци во општеството е динамичен и двонасочен процес, кој бара напори од страна на сите коишто се вклучени во овој процес. Тоа бара постојење на подготвеност од страна на имигрантите, да го прифатат општеството домаќин, без да се откажат од сопствениот културен идентитет, како и подготвеноста од страна на заедниците домаќини и јавните институции, да ги примат новодојденци во општество, и да ги задоволат потребите на разновидна група на луѓе. Република Македонија, како и повеќето европски земји, е изложена на растечка миграција во рамките на процесите на глобализација.

Во изминатите 25 години, Република Македонија пет пати се соочуваше со сериозните предизвици да се справува со бегалски кризи. Република Македонија од своето осамостојување, на неколку наврати ја покажа својата гостопримливост и заштита на бегалците од околните региони, сè додека не се создадат услови за нивно враќање, во земјите на потекло.

1. Прв пат, тоа беше во текот на 1991 година, по настаните во Република Албанија, околу 1180 лица, претежно од регионите кои граничат со Република Македонија, побараа заштита во Република Македонија. Сите овие лица, беа сместени во прифатилишта во Ресен, Охрид и Струга. По надминување на состојбите во Република Албанија, голем број од овие лица се вратија во нивната земја на потекло, додека одреден број од нив, претежно од подрачјето на Мала Преспа, и понатаму останаа во државата.

2. Во текот на 1992 година, Република Македонија им понуди заштита на бегалците од Босна и Херцеговина. Околу 35.000 лица кои бегаа од кризата во Босна, беа сместени во 7 колективни центри ширум државата, додека дел од нив беа сместени по домаќинства.

³ Предизвикување на национална, расна и верска омраза, раздор и нетрпеливост, Злосторства од омраза <http://www.zlostorstvaodomezra.com/>

3. Како последица на кризата на Косово во пролетта 1999 година, вкупно 360.000 лица главно етнички Албанци побараа меѓународна заштита во Република Македонија. На 2.3.1999 година, Владата на Република Македонија, донесе Заклучок за давање на привремена хуманитарна заштита, 234.000 или (64,9%) лица беа сместени по семејства. Останатите 126.000 (35,1%) беа сместени во 8 колективни центри, изградени за таа намена, на територијата на Република Македонија, од кои 91.476 (72,6%) беа сместени во најголемиот колективен центар „Стенковец“, лоциран во близината на Скопје. Привремената хуманитарна заштита за бегалците од Косово траеше сè до 22 септември 2003 година, иако веќе на крајот од 2000 година бројот на бегалците беше сведен на 5.416.

4. Во текот на ескалацијата на внатрешнодржавната криза во Република Македонија во текот на 2001 година, како последица на вооруженото насилство беа евидентирани 86.954 внатрешно раселени лица, а според податоците на УНЦХР околу 20.000 лица ја напуштија Република Македонија и се упатија на Косово.

5. Од јуни 2015 година Р. Македонија е клучна транзитна врска за преку 700.000 бегалци и мигранти кои ја користат балканска рута со цел да стигнат до „ветените“ земји во западна и северна Европа. Оваа бегалска криза, за сега, за Македонија има транзитен карактер, но со сите последици од хуманитарен, економски и безбедносен карактер.⁴

Пример: Нападнати мигранти од Мароко кај с. Грчиште, валандовско

Опис

Што се случило: Тројца мигранти од Мароко биле ограбени од страна на петмина непознати вооружени сторители во близина на селото Грчиште, Валандово. Најпрвин, едно лице се понудило да ги одведе до границата за компензација од 130 евра, по што се приближиле четворица други и заплашувајќи ги со огнено оружје, им ги одзеле ранците и еден мобилен телефон.

Датум, време и место на инцидентот: 25 декември, 08:00 часот, во близина на селото Грчиште, Валандово.

Извор на информации: Електронски медиум Макфакс.

Инволвирани жртви: Тројца Мароканци.

Вид на злосторства: Разбојништво (Член 237, КЗ на РМ).

Сторители: Петмина непознати сторители.

Кус опис на инцидентот со пристрасни индикатори: Во овој инцидент, пристрасниот мотив е етничко потекло, државјанство или јазик, а пристрасните индикатори се:

1. Разлика во етничкото потекло – етничкото потекло на сторителите и жртвите се разликуваат; жртвите се припадници на група (марокански мигрант) која е убедливо помалубројна од припадници на друга група (македонска популација) во областа каде се случил инцидентот;

2. Модел на претходни инциденти – овој инцидент е последен од растечкиот тренд на крајби и напади врз мигранти.

⁴ Стратегија за интеграција на бегалци и странци во Република Македонија, Влада на Република Македонија-Министерство за труд и социјална политика, достапно на: http://mtsp.gov.mk/WBStorage/Files/strategija_begalci.pdf

1.4 Инцидент сторен поради етничка припадност, државјанство или јазик

Охридскиот рамковен договор послужи како своевидна стратегија на Република Македонија за меѓуетничките односи, односно прашањето на дискриминација по основ на етничка припадност придонесе за подобрување на состојбата по ова прашање. Освен поврзувањето со ОРД и правичната застапеност, свеста за постоење на дискриминација е на многу ниско ниво. Најчест основ е токму етничката припадност, а најчеста област вработувањето.

Има случаи на дискриминација, најчесто по основ на етничка припадност и во јавниот и сè повеќе во приватниот сектор. Има и услови за индиректна дискриминација, особено во поголемите проекти (субвенции, социјални станови и сл.) каде што иако се обезбедува еднаков пристап, длабоко маргинализираните групи (пр. Ромите) немаат еднакви можности за исполнување на условите.

1.5. Инцидент сторен поради религиозна припадност или верско убедување

Пример: Со нож уништени фреските и иконите во црквата во Арачиново

Што се случило: Непознатите сторители со цртежи на полови органи и со нож ги оштетиле фреските и иконите во единствената православна црква Свети Талалеј во скопското село Арачиново, по што ја демолирале и внатрешноста на црквата.

Датум, време и место на инцидентот: 27 јануари, време непознато, во скопско Арачиново.

Извор на информации: Електронски медиум МКД.мк.

Инволвирани жртви: Освен материјална штета, во овој инцидент нема жртви.

Вид на злосторства: Оштетување туѓи предмети (Член 243, КЗ на РМ), Предизвикување национална, расна и верска омраза, раздор и нетрпеливост (Член 319, КЗ на РМ).

Сторители: Група непознати сторители.

Кус опис на инцидентот со пристрасни индикатори: Во овој инцидент, пристрасниот мотив е верска припадност или убедување, а пристрасните индикатори се: Местоположбата на инцидентот – единствената православна христијанска црква во доминантна албанска средина. Модел на претходни инциденти – по конфликтот во 2001 година црквата е редовна цел на непознати сторители кои ја имаат демолирано црковната трлезарија и кујна, како и надгробните плочи на погребани жители од македонската заедница.

Статус на случајот: Не е регистриран. Одговор на локалните власти: Во одговорот на барањето за информации од јавен карактер кое Комитетот го испрати до МВР во врска со овој инцидент е наведено дека во СВР Скопје не бил пријавен таков настан.

1.6 Инцидент сторен поради политичка припадност или политичко уверување

Според Хелсиншкиот комитет за човекови права, посебно загрижуваат инцидентите поради различна политичка припадност на жртвата и извршителот, кои ги оценуваат како директен резултат на говорот на омраза кај политичарите, изразен во предизборното, но и молкот на институциите за големиот број инциденти меѓу двете најголеми етнички заедници. Комитетот уште еднаш ги повикува институциите овие дела да ги препознаваат како потешок облик на криминал имајќи предвид дека е сторен поради одредена предрасуда или омраза насочена кон одредена група која има специфични обележја во конкретниот случај согласно член 39 став 5 од Кривичниот законик. МВР треба да спроведат детална истрага додека пак обвинителството и судот да ја земат предвид оваа околност во целокупната постапка, а особено при одмерувањето на казната за сторителите на овој акт.

Дополнително, во вакви или слични активности во предизборен период за кои не се постапува брзо, транспарентно и во постојана комуникација со јавноста, се нарушува политичкиот и правниот легитимитет на државата. Со цел да не се повторат овие немиле настани, потребно е сите политички партии заедно со членовите на партиите да се заложат за прекин на насилството во предизборниот период и за време на изборите.

1.7 Инцидент сторен поради сексуална ориентација или родов идентитет

Насилството врз сексуалните малцинства и врз оние со поинакво родово изразување и идентитет е видно во сите региони на светот. Сексизмот, вклучувајќи ги тука хоомофобијата и трансфобијата кои постојат во одредени региони и земји, негативно влијаат врз идентитетот на ЛГБТКИ лицата, по нив лично, во нивниот однос кон другите, врз нивното ментално здравје, како и врз севкупната благосостојба на овие лица.

Пример:

На 23.10.2014 г., ЛГБТИ Центарот за поддршка – Хелсиншки комитет за човекови права на Република Македонија, организирале прослава по повод две години од отворањето на организацијата. Забавата беше организирана во кафе барот „Дамар“ во Старата скопска чаршија. Во 21:20-21:30 часот, група од околу триесет млади луѓе пристапиле од двете страни на улицата на која гледа кафе барот. Лицата биле маскирани и со качулки на главите, биле вооружени со стаклени шишиња и други тврди предмети. Молскавично и во стампедо во трк, групата пристапи од двете страни и го каменуваше објектот. По нападот, групата се разбега по околните улочки. Во моментот на настанот, во кафе барот „Дамар“ имаше присутни повеќе од шеесет лица на прославата на Центарот, од кои две лица (момче и девојка) се наоѓале надвор од објектот, пред влезната врата на кафе барот. Групата ги нападна момчето и девојката со стаклени шишиња и со удари во пределот на главата и телото со што им нанесе телесни повреди. Додека ги удирале, напаѓачите постојано им кажувале дека треба да си одат од тука и дека „тука нема место за педери“. Неколку од лицата кои се наоѓаа во внатрешноста на кафе барот се здобија со помали раскотини од разлетаните парчиња стакло.

5

1.8 Инцидент сторен на спортски натпревар

Со донесувањето на Законот за спречување на насилството и недостојното однесување на спортските натпревари се создаде законска рамка во која се уредуваат прашањата што се однесуваат на насилството и недостојното однесување на спортските натпревари, мерките за нивно спречување заради безбедност на гледачите, натпреварувачите и другите учесници во спортските натпревари, како и обврските на организаторите и овластувањата на надлежните органи за спроведување на тие мерки. Според овој закон организаторот на спортскиот натпревар, зависно од видот на спортот и нивото на спортскиот натпревар, видот на спортскиот објект, очекуваниот број на гледачи и процената за опасност од насилство и недостојно однесување е должен на спортскиот натпревар да обезбеди доволен број редари.

Под насилство и недостојно однесување на спортските натпревари се смета:

1. Поседување или конзумирање на алкохолни пијалаци или опојни дроги, поседување на пиротехнички средства, оружје и други средства погодни за нанесување повреди или за предизвикување на насилство од страна на лица кои доаѓаат на спортските натпревари, во целиот временски период при доаѓање, за време и по одржувањето на спортскиот натпревар;

2. Внесување и употреба во спортските објекти на алкохолни пијалаци, опојни дроги, пиротехнички средства, оружје и други средства погодни за нанесување повреди или за предизвикување на насилство;

3. Внесување и истакнување на транспаренти, знамиња и други предмети со текст, слика, знак или други обележја, како и пеење на песни или дофрлување на пораки кои предизвикуваат и поттикнуваат омраза или насилство врз основа на расна, национална и верска припадност или врз основа на други особини.

⁵ Достапно на: <http://www.zlostorstvaodomraza.mk/reports/view/230>

1.9 Дела против лица со посебни потреби

Постојат специфични облици на насилство поврзани со попреченоста, предизвикани од сложени индивидуални, социјални и културни убедувања, кои се стрикно внатрешно поврзани и разработени на различни нивоа. Негативните ставови за различноста и попреченоста, изразени од страна на многу лица, содржат отворена дискриминација. Понижувањето, стравот од физички контакти и презирот претставуваат облици на насилство кои децата со попреченост честопати го трпат како жртви. Многу лица со попреченост кажуваат дека недостигот на еднакви можност во сите области во животот создава насилни ефекти врз нивните животи. Барьерите кои се испречуваат пред лицата со попреченост, од пристапот до можностите, се и физички и ментални.

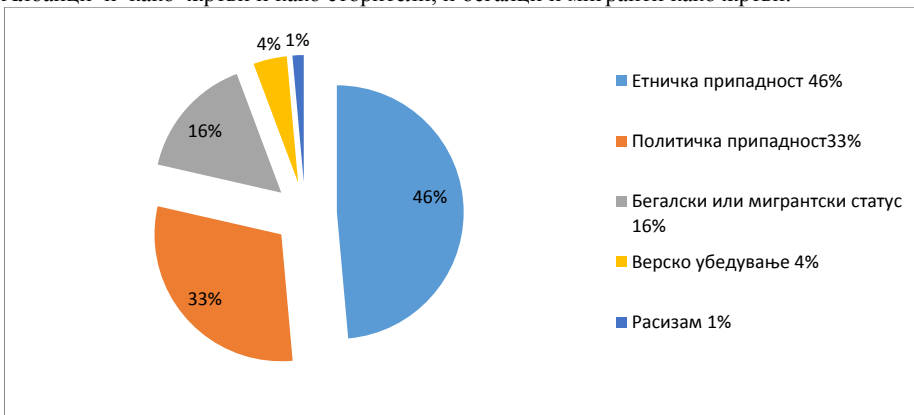
1.10 Европски ден на жртвите на криминалот од омраза

Со прогласувањето на 22 јули за Европски ден на жртвите на криминалот од омраза, целта е овој датум да се воспостави како ден за признавање на проблемот со криминалот од омраза во Европа, да им се даде поддршка на жртвите, да се потврди заложбата за мониторирање, за спроведување на законот и за подигнување на јавната свест со цел да се осудат и да се спречат таквите кривични дела. Секој може да биде жртва на криминалот од омраза, иако припадниците на ранливите заедници се најчестите жртви.⁶

2. Ситуацијата со криминалот од омраза во Република Македонија за 2016 година

2.1 Инциденти според пристрасна мотивација во 2016 година

Злосторствата од омраза се случиле поради етничка припадност (46%), политичка определба (33%), статус на жртвата на бегалец, или мигрант (16%), верска припадност (4%) и расизам (1%). Речиси сите инциденти вклучуваат етнички Македонци или Албанци и како жртви и како сторители, и бегалци и мигранти како жртви.

2.2 Инциденти според локација во 2016 година

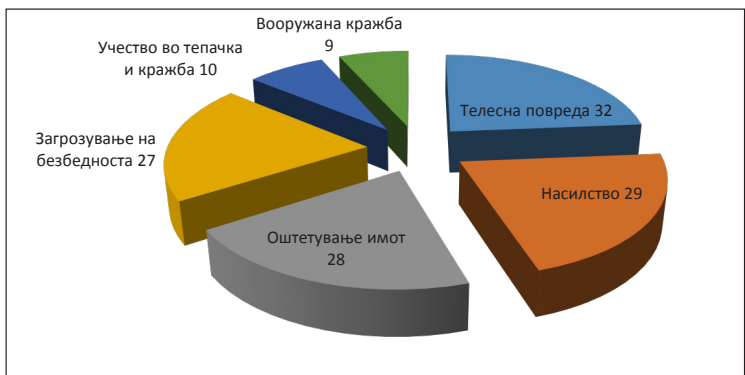
Огроман број инциденти 43 од инцидентите (70%) се случиле во Скопје и во скопското градско подрачје. Имало по 8 инциденти во Куманово, 4 во Битола и Тетово, 3 во Демир Капија и Неготино, 2 во Кавадарци и 1 во Гостивар, Штип и Кочани

⁶ Европски ден на жртвите на криминалот од омраза, Академик, достапно на: <http://www.akademik.mk/evropski-den-na-zhrtvite-na-kriminalot-od-omraza/>

(самите градови или градските подрачја). Многу од градовите во кои се случиле инцидентите се лоцирани долж паневропскиот коридор X. Инцидентите се случиле во близина на автопатот по кој се движеле бегалците на нивниот пат до ЕУ. Во Скопје инцидентите вклучуваат напади помеѓу припадници на македонската и на албанската етничка заедница и оштетување на сопственост на политички партии.

2.3 Видови злосторства во 2016 година

Најголем дел од злосторствата се извршени од млади луѓе, вандала и ограбувачи. Жртвите и сторителите се најчесто припадници на различни етнички заедници (македонската или албанската), додека многу од жртвите се со мароканско, сириско, ирачко и авганистанско етничко потекло. Регистраните инциденти се поврзани со наводни кривични дела предвидени во Кривичниот законик на земјата. Поголем дел од кривичните дела вклучуваат: телесна повреда, вклучително и тешки телесни повреди (32), насилство (29), оштетување имот (28), загрозување на безбедноста (27), учество во тепачка (10) и кражба вклучувајќи и вооружена кражба (9). Понатаму, 24 од инцидентите спаѓаат под поттикнување на омраза, раздор и нетрпеливост на национална, расна, верска или друга дискриминаторска основа, а 1 настан спаѓа под расна дискриминација. Често кривичните дела сторени во еден инцидент исполнуваат критериуми за две или повеќе кривични дела, па оттука е и поголемиот број на кривични дела, отколку на инциденти претставени во ова поглавје.

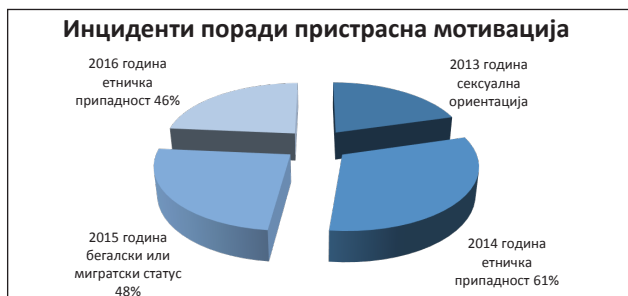

7

2.4 Национална статистика

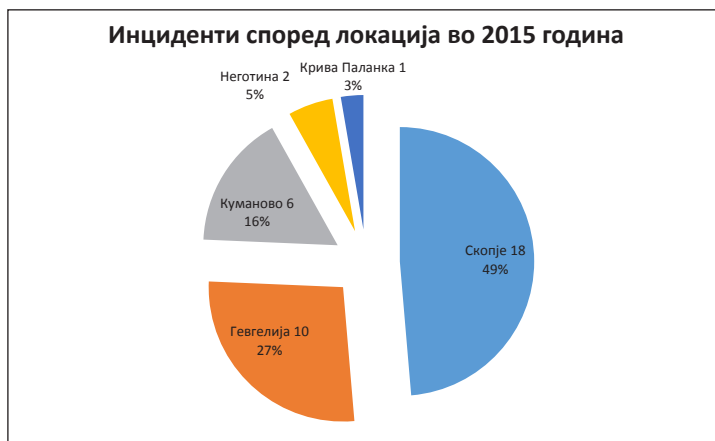
- Се собираат податоци од страна на МХК од 2013 година, со поддршка на Мисијата на ОБСЕ во Скопје,
- Вкупно се регистрирани 347 случаи.

⁷ Годишен извештај за криминалот од омраза во 2016, Злосторства од омраза http://www.mhc.org.mk/system/uploads/redactor_assets/documents/2385/ZLOSTORSTVA_OD_OMRAZA_2016_za_WEB.pdf

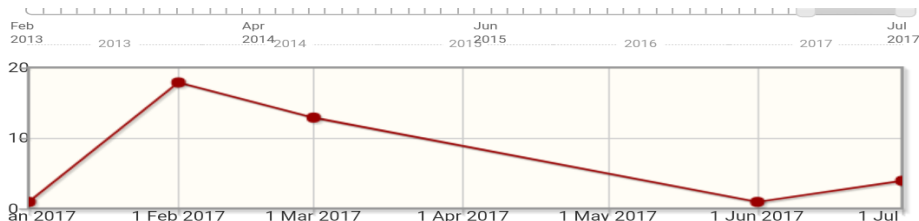

2.5 Инциденти според локација

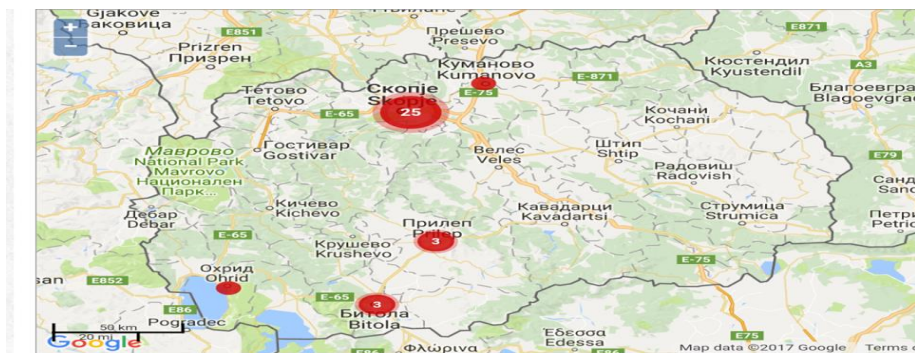
Во 2015 година најголем број инциденти (41%) се случиле во Скопје (општините Центар, Чаир, Гази Баба, Карпош и Аеродром) и во скопската област. Имало 10 инциденти во Гевгелија, 6 во Куманово, по 2 во Битола и во Неготино и по 1 инцидент во Тетово, во Гостивар, во Кочани, во Крива Паланка, во Кавадарци и во Велес (сите градови со нивните градски области). Градовите во кои се случиле најголем број од инцидентите се лоцирани долж паневропскиот коридор X. Во Скопје, најголем број инциденти вклучуваат напади помеѓу припадници на македонската и на албанската етничка заедница, додека во другите градови најголем број инциденти се случиле во близина на автопатот кој го користат бегалците на нивната рута кон Европската Унија.

2.6 Инциденти по месец во 2017 година

2.7 Инциденти според локација во 2017 година

ЗАКЛУЧОК

Од сето досега може да заклучиме дека постои можност за пораст на криминалот од омраза во Република Македонија. Со оглед на тоа што сторителите сметаат дека дејствуваат во името на нивната заедница, тие сметаат дека нивните дела се морално оправдани. Доколку таа заедница делотворно не ги казни делата на криминал од омраза и не се дистанцира од истите, сторителите и останатите потенцијални сторители се охрабруваат да продолжат со нивните дејства и бројот на дела на криминал од омраза ќе расте. Постои тенденција криминалот од омраза да ескалира, сторителите кои на почетокот извршуваат помали прекршоци, најчесто продолжуваат да извршуваат се понасилни дела, доколку не бидат фатени и запрени. Затоа, дури и помалите прекршоци извршени со мотив заснован на предрасуди се опасни и бараат одлучен одговор од страна на институциите. Постои тенденција криминалот од омраза да создаде спирала на насилство доколку жртвите и нивните заедници не се чувствуваат безбедни и заштитени од државните власти, постои голема веројатност тие да преземат

⁸ Годишен извештај за криминалот од омраза во 2015, Злосторства од омраза http://www.mhc.org.mk/system/uploads/redactor_assets/documents/1617/ZLORSTORSTVA_OD_OMRAZA_2015_MK.pdf

⁹ <http://www.zlostorstvaodomraza.mk/main>

одмазднички дејства против припадниците на заедницата која е обвинета дека ги нападнала. Ова може да доведе до натамошни напади, создавајќи спирала на насилство која води до сериозни општествени нарушувања. Оваа појава е особено изразена во земјите каде има историја на етнички конфликти.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

Член 39 став 5 од Кривичен законик на Република Македонија, Службен весник на Република Македонија број 37/96

Криминалот од омраза зема замав: Доследна примена на законите, Академик <https://www.akademik.mk/kriminalot-od-omraza-zema-zamav-doslednata-primena-na-zaknite-kluchna-vo-borbata-so-subverzivniot-protses-i-pojava/>

Акад. Камбовски Владо и д-р Мирјана Лазорова Трајковска. Правна анализа на концептот на казнено дело на омраза и говорот на омраза, Скопје – септември, (2012)

Предизвикување на национална, расна и верска омраза, раздор и нетрпеливост Злосторства од омраза

<http://www.zlostorstvaodomraza.com/>

Стратегија за интеграција на бегалци и странци во Република Македонија, Влада на Република Македонија-Министерство за труд и социјална политика, достапно на: http://mtsp.gov.mk/WBStorage/Files/strategija_begalci.pdf

<http://www.zlostorstvaodomraza.mk/reports/view/230>

Европски ден на жртвите на криминалот од омраза, Академик, достапно на: <http://www.akademik.mk/evropski-den-na-zhrtvite-na-kriminalot-od-omraza/>

Годишен извештај за криминалот од омраза во 2016, Злосторства од омраза

http://www.mhc.org.mk/system/uploads/redactor_assets/documents/2385/ZLOSTORSTVA_OD_OMRAZA_2016_za_WEB.pdf

Годишен извештај за криминалот од омраза во 2015, Злосторства од омраза

http://www.mhc.org.mk/system/uploads/redactor_assets/documents/1617/ZLOSTORSTVA_OD_OMRAZA_2015_MK.pdf

<http://www.zlostorstvaodomraza.mk/main>